

EVROPSKA UNIJA IN GOZDOVI

Gozdovi v ustanovnih pogodbah niso posebej omenjeni in Evropska unija nima skupne gozdarske politike. Gozdarska politika je zato še vedno predvsem v nacionalni pristojnosti, vendar veliko evropskih ukrepov vpliva na gozdove v EU in tretjih državah.

Kaj je gozd? Na to, na prvi pogled preprosto vprašanje ni odgovora, ki bi bil skupen vsem državam članicam. Eurostat pri mednarodnih statistikah o gozdovih vseeno uporablja sistem za klasifikacijo, ki ga je določila Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo, ter opredelitev, da je „gozd“ zemljišče, ki je vsaj 10-odstotno zastrito z drevjem (ali z enakovredno stopnjo poraščenosti) in ima površino, večjo od 0,5 hektara. Drevesa morajo v času zrelosti doseči najmanj 5 metrov višine na kraju samem.

GOZDOVI V EVROPSKI UNIJI: DRAGOCENI EKOSISTEMI S ŠTEVILNIMI OBRAZI IN NAČINI UPORABE

A. Evropska gozdna pokrajina je mozaik, ki ga je v veliki meri oblikoval človek

Glede na navedeno opredelitev se gozdovi Unije raztezajo na 182 milijonih hektarov (5 % svetovnih gozdnih površin). Skupaj pokrivajo 43 % površine Unije, dve tretjini gozdnih površin Unije pa sta v šestih državah članicah (Švedska, Finska, Španija, Francija, Nemčija in Poljska) (3.2.10). Poraslost z gozdovi se med državami članicami zelo razlikuje: medtem ko gozdovi pokrivajo več kot 60 % površine Finske, Švedske in Slovenije, je ta delež na Nizozemskem in v Združenem kraljestvu samo 11-odstoten. V nasprotju s številnimi področji po svetu, kjer je krčenje gozdov še vedno velik problem, se gozdne površine v EU povečujejo; med letoma 1990 in 2010 so se povečale za približno 11 milijonov hektarov, predvsem zaradi naravnega širjenja in učinkov pogozdovanja.

Raznovrstnost gozdov v Evropski uniji je odraz njene geografske in podnebne raznovrstnosti (borealni gozdovi, alpski iglasti gozdovi itd.). Njihova porazdelitev je namreč odvisna od podnebja, tal, nadmorske višine in reliefa. Zgolj 4 % gozdov človek ni spreminjal, 8 % gozdov so gozdni nasadi, preostanek pa spada v kategorijo „polnaravnih“ gozdov, ki jih oblikuje človek. Evropski gozdovi so večinoma v zasebni (približno 60 % površin) in v manjšem delu v javni lasti (40 %).

B. Večnamenskost gozdov: njihova okoljska, gospodarska in družbena vloga

Z okoljskega vidika gozdovi zagotavljajo številne ekosistemske storitve: prispevajo k varovanju tal (pred erozijo), so del vodnega ciklusa ter uravnavajo krajevno (zlasti z evapotranspiracijo) in svetovno podnebje (zlasti s skladiščenjem ogljika).

Kot habitati številnih vrst varujejo tudi biotsko raznovrstnost, z družbeno-ekonomskega vidika pa izkoriščanje gozdov ustvarja vire, zlasti les. Od 161 milijonov hektarov gozdov jih je 134 na voljo za pridobivanje lesa (za to rabo torej ni zakonskih, ekonomskih ali okoljskih omejitev). A poseki na teh površinah obsegajo le približno dve tretjini letne količine uporabljenega lesa. Največji delež lesa se porabi za proizvodnjo energije (42 %), 24 % ga predelajo na žagah, 17 % v papirni industriji in 12 % v industriji lesnih plošč. Iz lesa je pridobljena približno polovica energije iz obnovljivih virov, ki se porabi v EU. Gozdovi zagotavljajo tudi „nelesne“ proizvode (tj. proizvode, ki niso les), med katerimi so živila (jagodičevje in gobe), pluta, smole in olja, v njih pa potekajo tudi nekatere storitve (lov, turizem itd.). Gozdovi so torej vir delovnih mest, zlasti na podeželju. Gozdarski sektor (gozdarstvo, lesna in papirna industrija) pomeni približno 1 % BDP EU, ki pa na Finskem seže vse do 5 %. Zaposluje približno 2,6 milijona ljudi. Navsezadnje pa imajo gozdovi pomembno mesto tudi v evropski kulturi.

C. Abiotske in biotske nevarnosti, izzivi, ki jih zaostčujejo podnebne spremembe

Med abiotskimi dejavniki (tj. fizičnimi ali kemijskimi), ki ogrožajo gozdove, lahko naštejemo požare (zlasti v Sredozemlju), suše, nevihte (v zadnjih 60 letih sta vsako leto evropske gozdove močno poškodovani povprečno dve nevihti) in onesnaženost zraka (emisije cestnega prometa ali industrijskih obratov). Biotsko raznovrstnost ogroža tudi fragmentacija gozdov zaradi gradnje prometne infrastrukture. Kar zadeva biotske dejavnike, lahko gozdovi propadajo zaradi živali (žuželke, jelenjad) in bolezni. Skupno je zaradi vsaj enega od teh dejavnikov poškodovanih približno 6 % površin.

Podnebne spremembe že predstavljajo resno težavo za evropske gozdove. Verjetno bodo vplivale na hitrost rasti, gozdnatost in nabor vrst, pa tudi nabor biotskih dejavnikov, npr. nekaterih zajedavcev, ter celo na pogostost in moč ekstremnih vremenskih pojavov, njihov dejanski učinek pa bo glede na geografsko območje različen. Dva pomembna izziva sta prilagajanje gozdov tem spremembam in njihova vključenost v boj proti njim (na primer z nadomeščanjem neobnovljivih virov energije in materialov z lesom).

Z gozdovi Unije so povezana številna pričakovanja, ki si včasih nasprotujejo, kar se kaže tudi v nasprotnih stališčih glede njihovega izkoriščanja in varovanja. Iskanje ustreznih rešitev za tovrstne težave je eden glavnih izzivov za upravljanje gozdov.

GOZDARSKE POLITIKE IN POBUDE V EVROPSKI UNIJI: KAKO DO USKLAJENOSTI

Gozdovi v ustanovnih pogodbah niso posebej omenjeni in Unija nima skupne gozdarske politike. Ta torej ostaja predvsem v pristojnosti držav članic. Vseeno številni ukrepi EU vplivajo na gozdove v Uniji in tretjih državah.

A. Nov evropski referenčni okvir za gozdarske ukrepe

Komisija je septembra 2013 v sporočilu z naslovom „Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor“ (COM(2013)0659) opredelila novo strategijo Unije in predlagala evropski referenčni okvir za oblikovanje sektorskih politik, ki vplivajo na gozdove. Ta strategija ima dva glavna cilja: 1) zagotovitev trajnostnega upravljanja evropskih gozdov in 2) okrepitev prispevka Unije k spodbujanju trajnostnega gospodarjenja z gozdovi in boju proti krčenju gozdov po svetu. Dokument vsebuje tudi strateške smernice za ukrepe Komisije in držav članic. Komisija je na primer predvidela, da bo pripravila merila za trajnostno upravljanje gozdov. Septembra 2015 je sprejela večletni načrt za izvedbo strategije za gozdove EU (SWD(2013)0343). Ta večletni načrt vključuje seznam predvidenih ukrepov za odgovor na izzive v evropskem lesnem sektorju (podrobnosti o dosedanjem procesu so navedene v razdelku o vlogi Evropskega parlamenta).

B. Ukrepi Evropske unije, ki vplivajo na gozdove: zelo širok spekter

1. Skupna kmetijska politika (SKP) kot glavni vir evropskega financiranja za gozdove

Približno 90 % sredstev Evropske unije za gozdove izvira iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP). V programskem obdobju 2007–2013 je bilo iz tega sklada za sofinanciranje posebnih ukrepov za gozdove namenjenih približno 5,4 milijarde EUR. Na podlagi zadnje reforme skupne kmetijske politike je bila decembra 2013 objavljena nova uredba o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj (Uredba (EU) št. 1305/2013, gl. [3.2.6](#)). V želji po poenostavitvi so v obdobju 2015–2020 vse vrste pomoči za naložbe v gozdove združene v en sam poseben ukrep. Ta zajema naložbe v razvoj gozdnih območij in izboljšanje sposobnosti gozdov za preživetje: pogozdovanje in vzpostavitev gozdnih površin; vzpostavitev kmetijsko-gozdarskih sistemov, preprečevanje in odprava škode v gozdovih, ki so jo povzročili požari, naravne in druge hude nesreče, naložbe za izboljšanje odpornosti in okoljske vrednosti gozdnih ekosistemov, naložbe v gozdarsko tehnologijo in predelavo, promocijo in trženje gozdnih proizvodov. Poleg tega drug ukrep zagotavlja nadomestilo za gozdarske, okoljske in podnebne storitve ter ohranjanje gozdov, predvideni pa so še drugi ukrepi, ki niso posebej vezani na gozdove (na primer plačila iz naslova Natura 2000 in okvirne direktive o vodah). Države članice se same odločijo, katere gozdarske ukrepe bodo izvajale in koliko finančnih sredstev bodo namenile zanje v okviru svojega programa razvoja podeželja. V obdobju 2015–2020 je namenjenih približno 8,2 milijarde EUR (27 % za pogozdovanje, 18 % za večanje odpornosti in 18 % za preprečevanje škode).

2. Drugi ukrepi Evropske unije, ki koristijo gozdovom

Na ravni EU je trženje gozdnega reprodukcijskega materiala urejeno z Direktivo 1999/105/ES. Evropska ureditev za zdravje rastlin je namenjena boju proti širjenju organizmov, škodljivih za gozdove (Direktiva 2000/29/ES). Poleg tega Unija namenja sredstva raziskavam o gozdovih, zlasti v okviru programa Obzorje 2020. Pravno zavezujoč cilj energetske politike je, da se do leta 2020 delež energije iz obnovljivih virov v skupni porabi energije poveča na 20 %, zaradi česar bi se moralo povečati povpraševanje po gozdni biomasi (Direktiva 2009/28/ES). V novem okviru podnebne in energetske politike EU do leta 2030 je predvideno povečanje tega

deleža celo na 27 %. Gozdarski projekti se lahko sofinancirajo tudi iz Evropskega sklada za regionalni razvoj v okviru kohezijske politike EU (zlasti preprečevanje požarov, proizvodnja energije iz obnovljivih virov in priprava na podnebne spremembe). Solidarnostni sklad EU (Uredba Sveta (ES) št. 2012/2002) je namenjen pomoči državam članicam v primeru hudih naravnih nesreč, kot so nevihte in gozdni požari. V primeru kriz, ki presega zmogljivosti držav članic, kot v primeru nekaterih gozdnih požarov (Grčija leta 2007 in 2012) in neurij, se lahko uporabi mehanizem EU na področju civilne zaščite (Sklep št. 1313/2013/EU).

Približno 37,5 milijona hektarov gozdov je uvrščenih v omrežje Natura 2000 za varstvo narave, vzpostavljeno v okviru okoljske politike Unije. Razumna raba gozdov je del tematskih prednostnih nalog novega programa EU za okolje in podnebne ukrepe (LIFE 2014–2020, Uredba (EU) št. 1293/2013). Strategija EU za biotsko raznovrstnost ([COM\(2011\)0244](#)) določa še, da bodo do leta 2020 za javne gozdove vzpostavljeni načrti za trajnostno gospodarjenje. Za spremljanje gozdnih požarov je vzpostavljen evropski informacijski sistem o gozdnih požarih (EFFIS). Unija podpira tudi zelena javna naročila ([COM\(2008\)0400](#)), ki lahko spodbujajo povpraševanje po trajnostno pridelanem lesu. Evropski znak za okolje se podeljuje za parket, pohištvo in papir. Akcijski načrt Evropske unije o uveljavljanju zakonodaje, upravljanju in trgovanju na področju gozdov FLEGT opredeljuje „prostovoljne sporazume o partnerstvu“ z državami proizvajalkami lesa, uredba (Uredba (EU) št. 995/2010), ki velja od marca 2013, pa prepoveduje dajanje nezakonito pridobljenega lesa na trg.

Unija sodeluje tudi v številnih mednarodnih dejavnostih, povezanih z gozdovi (zlasti pri okvirni konvenciji OZN o podnebnih spremembah). Glavna vseevropska politična pobuda na področju gozdarstva ostaja Forest Europe. V njenem okviru poteka razprava o pravno zavezujočem sporazumu o gospodarjenju z gozdovi in njihovi trajnostni uporabi. Poleg sodelovanja v pogajanjih na svetovni ravni za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov je Unija v okviru svoje podnebne politike naredila prve korake za vključitev kmetijstva in gozdov v svojo podnebno politiko (Sklep št. 529/2013/EU o pravilih za obračunavanje emisij in odvzemov toplogrednih plinov, ki nastanejo pri dejavnostih v zvezi z rabo zemljišč, spremembo rabe zemljišč in gozdarstvom). Unija si je zadala tudi cilj, da bo najpozneje do leta 2030 zaustavila izginjanje gozdnih površin po vsem svetu, do leta 2020 pa zmanjšala krčenje tropskih gozdov za vsaj 50 % ([COM\(2008\)0645](#)). Prav tako financira projekte v okviru programa REDD + za zmanjšanje emisij, povezanih s krčenjem gozdov in njihovim propadanjem v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki. Nazadnje je lahko pomemben tudi prispevek sosedске politike: program FLEG II je na primer v obdobju 2012–2016 razpolagal z 9 milijoni EUR, namenjenimi spodbujanju dobrega gospodarjenja z gozdovi, trajnostnega upravljanja gozdov in njihovega varstva v državah vzhodno od EU.

VLOGA EVROPSKEGA PARLAMENTA

Evropski parlament in Svet enakovredno odločata o zakonodaji na številnih področjih, ki vplivajo na gozdove, kot sta kmetijstvo ali okolje (v okviru rednega zakonodajnega postopka). Poleg tega Parlament s Svetom sprejema proračun EU. Parlament je sodeloval pri številnih zakonodajnih aktih, ki vplivajo na gozdove, na primer

o skupni kmetijski politiki ali o energetske politiki (sprememba Direktive 2009/28/ES o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov – [2016/0382\(COD\)](#)).

Že dolgo v različnih resolucijah zagovarja krepitev usklajevanja in bolj dosledno strategijo Unije na različnih področjih politike, povezanih z evropskimi gozdovi. Parlament je 30. januarja 1997 s sprejetjem [resolucije](#) o gozdarski strategiji Evropske unije^[1] (v svojem prvem samoiniciativnem poročilu) Komisijo pozval k predstavitvi predlogov za evropsko gozdarsko strategijo. Komisija se je na to odzvala s sporočilom o gozdarski strategiji za Evropsko unijo ([COM\(1998\)0649](#)), kar je podprl tudi Svet in 15. decembra 1998 sprejel prvo gozdarsko strategijo EU.

Parlament je v odgovoru na Poročilo o izvajanju gozdarske strategije EU ([COM\(2005\)0084](#)) za obdobje 1999–2004 ponovno poudaril pomen strategije in jo ponovno podprl v [resoluciji](#) z dne 16. februarja 2006 o izvajanju gozdarske strategije Evropske unije^[2]. V tej resoluciji je Parlament podprl izvajanje „akcijskega načrta EU za trajnostno gospodarjenje z gozdovi“, ki ga je predlagala Komisija, in določil vrsto usklajenih in konkretnih ciljev in ukrepov na različnih področjih politike, povezanih z gozdovi. Komisija je akcijski načrt EU za gozdove prvotno pripravila za obdobje petih let (2007–2011) in želela s tem dopolnilnim instrumentom doseči boljše usklajevanje 18 opredeljenih „ključnih ukrepov“ ([COM\(2006\)0302](#)).

Ko je Komisija 1. marca 2010 objavila Zeleno knjigo o varstvu gozdov in informacijah o stanju gozdov v EU: Kako pripraviti gozdove na podnebne spremembe ([COM\(2010\)0066](#)), je Parlament v svoji [resoluciji](#) z 11. maja 2011^[3] pozdravil spremembo gozdarske strategije, da bi bolje odgovorili na posebne izzive, povezane s podnebnimi spremembami ter trajnostnim upravljanjem in varstvom gozdov.

Komisija je 20. septembra 2013 predstavila svoje sporočilo z naslovom Nova gozdarska strategija EU: za gozdove in gozdarski sektor ([COM\(2013\)0659](#)) ter se s tem odzvala na vse večje zahteve glede gozdov, pa tudi na pomembne družbene in politične spremembe. To prenovljeno strategijo sta podprla tako Svet v sklepih z dne 19. maja 2014 kot Parlament v [resoluciji](#) z dne 28. aprila 2015 o novi gozdarski strategiji EU: za gozdove in gozdarski sektor^[4]. Parlament je v tej resoluciji pozval Komisijo, naj strategijo dopolni z akcijskim načrtom, ki bo vseboval konkretne ukrepe, in mu vsako leto poroča o napredku, doseženem pri izvajanju teh ukrepov. Poudaril je tudi, da bi moralo biti izvajanje gozdarske strategije EU usklajen večletni proces. Po njegovem mnenju je treba dajati prednost spodbujanju konkurenčnosti in trajnosti gozdarskega sektorja, podpora podeželskih in mestnih območij, razvoju baze znanja, varstvu gozdov in ohranjanju njihovih ekosistemskih storitev, spodbujanju usklajevanja in komunikacije ter povečanju trajnostne rabe lesnih in nelesnih gozdarskih proizvodov.

Komisija je 3. septembra 2015 sprejela večletni načrt izvajanja nove strategije EU za gozdove (SWD(2015)0164). V njem določa vrsto ukrepov za skladen in usklajen pristop k različnim politikam in pobudam v gozdarskem sektorju, s poudarkom na vključevanju deležnikov. Ta večletni načrt določa referenčni okvir za vse nove ukrepe na različnih področjih, povezanih z gozdovi. Osem prednostnih nalog temelji na

---

[1]UL C 55, 24.2.1997, str. 22.

[2]UL C 290 E, 29.11.2006, str. 413.

[3]UL C 377 E, 7.12.2012, str. 23.

[4]UL C 346, 15.1.2016, str. 17.

treh stebrih trajnostnega upravljanja z gozdovi, in sicer socialnem, ekonomskem in okoljskem: (1) podpora naših podeželskih in mestnih območij; (2) spodbujanje konkurenčnosti in trajnosti lesnega sektorja, bioenergije in celotnega zelenega gospodarstva; (3) gozdovi v spreminjajočem se podnebjju; (4) varstvo gozdov in krepitev ekosistemskih storitev; (5) informacije o gozdovih in njihovo spremljanje; (6) raziskave in inovacije; (7) sodelovanje; in (8) gozdovi s svetovnega vidika. V prilogi k načrtu so natančno navedeni ukrepi za obdobje 2014–2020, akterji, časovni raspored različnih dejavnosti in pričakovani rezultati. Komisija se je tudi zavezala, da bo Parlament in Svet redno obveščala o napredku pri gozdarski strategiji EU. Po začetni fazi (2015–2017), v kateri se je izvajal sveženj prednostnih nalog, je Komisija s poročilom o napredku iz decembra 2018 (COM(2018)0811) o gozdarski strategiji Unije ocenila napredek, dosežen v okviru večletnega akcijskega načrta. To poročilo mora prispevati k določitvi prednostnih nalog druge faze izvajanja načrta (2018–2020).

François Nègre
05/2019

